

PRILOG 1:

'Kula Stojana Jankovića', Islam Grčki, kod Zadra (Status 03. 2013). g.) O kompleksu, o kulturno-povijesnom-umjetničkom nasljeđu, dobru, o projektima i aktivnosti obnove i revitalizacije, o planovima...

Dr. sc. Uroš Desnica

Udruga „Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi“, te vlasnici
Kule Jankovića

1. Uvodne napomene

Povijesna pozadina

Na mjestu današnje Kule Jankovića i predjelima oko nje živjelo se od prahistorije, o čemu svjedoče brojni arheološki nalazi koji potječu od paleolitika preko antike do srednjeg vijeka.

U rimsko doba tu ili u neposrednoj blizini je najvjerojatnije bila antička vila.

U 16. stoljeću mletačko-turska granica bila je pred vratima Zadra, s nizom otomanskih utvrda od Zemunika do Novigrada, od kojih se najveća zvala *Sedd-i islam*, što znači *bedem Islama*, po čemu su ova dva sela dobila ime. Atributi Grčki i Latinski nastali su u 18. stoljeću, kad je selo razdijeljeno u dvije parohije ili župe, pravoslavnu i katoličku.

U brojnim bitkama Kandijskog i Morejskog rata (17. st.) posebno su se istakli Janko Mitrović i njegova tri sina Stojan, Zaviša i Ilija. Za ratne zasluge Stojan je 1670. g. dobio u leno imanje s utvrdom u Islamu i titulu *Cavaliere di San Marco* (koja se prevodi kao serdar ili vitez Sv. Marka), a poslije smrti kneza Jurja Posedarskog 1981. g. imenovan je vođom Morlaka, kao što je to bio i njegov otac.

Glas o junaštvu Mitrovića-Jankovića pronio se nadaleko i očuvao u epskim pjesmama o Stojanu Jankoviću, kao i u pjevanju Andrije Kačića Miošića o slavnim podvizima Mitrovića-Jankovića u *Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga*. I jedan i drugi izvor pokazuju da ih je kršćansko stanovništvo obe vjeroispovijesti doživljavalo svojim zajedničkim junacima i simbolima zajedničke obrane od Osmanlija.

Poslije Stojanove pogibije na bojnopolju, Republika dodjeljuje i Zaviši naslov *Cavaliere di S. Marco* 1696. godine, a njegov sin Ilija i potomci dobit će 1705. g. od Venecije titulu *Conte*.

Kula u 18. stoljeću i dalje.

U mirnodopskim uvjetima 18. st., poslije povlačenja Osmanskog carstva, Kula Jankovića dobiva sve više rezidencijalno-gospodarski karakter. Ona postaje mjesto civilizacijskog i prosvjetiteljskog utjecaja i zračenja: u njoj se stvara biblioteka, skupljaju zbirke umjetničkih predmeta, ikona, crkvenih knjiga i liturgijskih predmeta. U 19. st. conte Ilija Dede-Janković otvara školu u Islamu, potpomaže djevojačku školu u Zadru, piše pjesme, putopise, filozofske i političke rasprave, uglavnom na talijanskom jeziku, te jednu dramu na lokalnom srpskom narječju. Udajom Ilijine kćeri Olge za Vladimira Desnicu u drugoj polovini 19. st. Kula prelazi u naslijeđe porodice Desnica, ali bez prekida kontinuiteta življenja te njegovanja kulturnih i prosvjetiteljskih vrijednosti (posebno istaknuti u 19. st.: Vladimir Desnica, a u 20. st. braća Uroš i Boško Desnica, te, posebno, Vladan Desnica).

O kompleksu

Kula Jankovića kakva je došla do naših dana, je izuzetan i rijedak primjer kombinacije stambenog i fortifikacijskog objekta na nekadašnjoj granici Otomanskog carstva.

Centralni dio kompleksa je pravokutnog oblika, približno 80 m x 60 m, zatvoren djelomično zgradama (stambene, gospodarske, spremišta, staje itd.) a djelomično visokim zidom. Središnja stambena zgrada i kula dijele unutrašnjost kompleksa na dva dijela s većim, prednjim i manjim, stražnjim dvorištem ("avlijom"). Kompleksu pripada srednjovjekovna, romanička crkva, smještena u neposrednoj blizini, izvan zidina. Ispod kule nalazi se prostrana kuhinja polukružnog (bačvastog) svoda, a ispod nje tamnica te 'tajna' prostorija sa skrivenim ulazom. U središnjem dijelu kompleksa veličine 0.5 ha, bilo je oko 1500 m² prostora pod krovom. Kompleks je smješten na padini brijega, okružen parkom s biranom florom i stoljetnim stablima (*arboretum*) koji zaprema površinu od cca 4 ha. Ukupna veličina posjeda, nakon višestrukih značajnih redukcija u agrarnim reformama i nacionalizacijama, sada iznosi oko 10 ha. Tu je i izvor vrlo kvalitetne pitke vode ('Klokotuša') i ribnjak/akumulacija vode ('Peškijera'), te srednjovjekovna crkvića romaničkom stilu. U objektu se nalazilo, sakupljeno kroz stoljeća, više dragocjenih zbirki, posebno ikona (16-18 st.), starog oružja, velika biblioteka, arheološka zbirka (iskopine od neolita nadalje), zbirke rimskog novca, rimskog stakla, bogata etnografska zbirka, velika knjižnica, lijepi primjerci namještaja, slika, starih katastarskih i geografskih karata itd.

Kompleks je, također, izuzetan i po tome što je u ovom nemirnom kraju, kontinuirano, kroz više stoljeća bio sjedište kulturnih i prosvjetiteljskih vrijednosti (škola, biblioteka, umjetničke i druge zbirke), pružajući mogućnost književnog, političkog, filozofskog, ekonomskog, lingvističkog stvaralaštva, donoseći kulturne utjecaje, u prvom redu sa zapada, ali otvoren i prema pravoslavnom istoku (grčki ikonopisci, Rusija).

Kompleks je u kontinuiranom vlasništvu obitelji Janković-Desnica blizu tri i pol stoljeća. Upravo zahvaljujući takvom kontinuitetu života u Kuli, mogao se tu skupiti dragocjeni inventar raznih vrsta i izvora. Već je Vladan Desnica želio da vrijednosti i ljepote Kule budu dostupne svima. Tako je 1950-tih i 1960-ih godina otvorio za javnost najstariji dio dvorca, uredivši, znalački i s puno ukusa, nekoliko ambijentalno najvrjednijih prostorija Kule i pretvorio ga u izložbeni prostor za dio zbirki. To se prvenstveno odnosi na "staru kuhinju", s pretežno etnografskim materijalom, "salu" - reprezentativnu prostoriju s lijepim namještajem, slikama, umjetničkim predmetima, zatim prostor "ispred sale", sa zbirka starih predmeta, staklenih i metalnih iskopina, nekoliko ikona, primjeraka oružja itd., te "tamnicu". Ispred tamnice je bio uredio lapidarij s izlošcima iskopina iz neolita, rimskog doba i srednjeg vijeka. Nasljednici Vladana Desnice, današnji vlasnici, teže istim ciljevima te nastavljaju tu zamisao, s namjerom da se veći dio objekta uredi i otvori za javnost te podupiru, potiču i pomažu svaku inicijativu koja vodi obnovi i revitalizaciji Kule Jankovića. Vlasnici žele da ova vrijedna kulturna baština posluži za opće dobro te pomogne dobrobiti kraja i njegovom održivom razvoju. U tom cilju, vlasnici su voljni omogućiti javno korištenje velikog dijela Kule Jankovića, posebno za kulturne, edukativne, istraživačke i razvojne projekte.

Pored svog velikog kulturno-povijesnog značaja, izuzetnih ambijentalnih kvaliteta te zanimljivih ličnosti povezanih s Kulom, kao i prirodnih, posebno parkovnih kvaliteta (Dodaci 1 – 3), specifičnost Kule Jankovića je smještaj na „vrućem“ mjestu dodira tri religije i dvije civilizacije, sa mnogostrukim interakcijama i uzajamnim obogaćivanjima ali i povremenim sukobima. Ta jedinstvenost možda se najbolje odražava u toponimima Islam Grčki i Islam Latinski, selima koja se praktički nastavljaju jedno za drugim. Uslijed svih tih bogatstava i raznolikih kvaliteta, Kula ima i značajan turistički potencijal. Tome dodatno doprinosi smještaj

između dva mora i dvije rivijere (3 km zračne linije do Novigradskog mora, odnosno cestom 7 km do Posedarja, te 20-ak kilometara do Zadra i zadarske rivijere), blizina izlaza autoputa (Zadar 1 udalje je samo 4 kilometra), a zadarski aerodrom (u Zemunik) je na oko 10-ak kilometara.

Značajne ličnosti povezane s Kulom Stojana Jankovića

Kula Jankovića, pored ambijentalnih, arhitektonskih, kulturno-umjetničkih vrijednosti, dragocjenih zbirki i prirodnih ljepota također je spomenik kulture bogat i povijesnim ličnostima: od Stojana Jankovića (koji se kao uskok proslavio u borbama protiv Turaka u 17. st. i postao legendarni junak opjevan u više epskih narodnih pjesama) do pisca Vladana Desnice (koji je u Kuli Jankovića i sahranjen, u crkvi-obiteljskoj grobnici 1967 g.).

Posebno istaknute ličnosti povezanih s Kulom bili su: vođe Morlaka, uskoci Janko Mitrović i sinovi Zaviša, Ilija, te naročito Stojan Janković (oko 1637-1687), zatim conte Ilija Dede-Janković (1818-1874) svestrani intelektualac, Vladimir Desnica (1850 - 1922), političar i poduzetnik, pisac Simo Matavulj, (1852-1908), Uroš Desnica (1874 - 1941), političar, advokat, esejist, Boško Desnica (1886 - 1945), povjesničar, advokat i publicist, te posebno Vladan Desnica (1905 - 1967), jedan od najvećih pisaca i hrvatske i srpske moderne književnosti, pisac svjetskog značenja. U Dvorima je napisao neke od svojih najvrednijih djela, posebno dijelove romana "Proljeća Ivana Galeba".

U gotovo svakoj generaciji u Kuli našla se pokoja ličnost dovoljna značajna da se nađe u brojnim leksikonima i enciklopedijama, te značajnom publicističkom bibliografijom i/ili brojnim bibliografskim jedinicama o njoj (često i monografijama, kao o Iliji Jankoviću, o Bošku Desnici, Urošu Desnici (u pripremi) i, naravno, o Vladanu Desnici. Više podataka o značajnim ličnostima povezanih s Kulom Jankovića dano je u **Dodatku 1.**, (te na web stranicama Udruge kao i mnogih drugim).

Zaštita Kule kao spomenika kulture

Kompleks je pod konzervatorskom zaštitom od 1948. g., (nakon što je Vladan Desnica tražio stručnu obradu i zaštitu) te je dobio status i zaštitu kao *spomenik kulture prve kategorije*. Kao 'kulturno dobro' upisan je u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-2805, rješenjem od 01. 06. 2006 g.. (**Dodatak 2**).

Konzervatorski radovi do 1991 g.

Prvi veći konzervatorski zahvat u Kuli napravio je nadležni *Zavoda za zaštitu spomenika*, Zadar 1966 g., kad je bio učvršćen zategama zid gotovo čitave južne fronte kompleksa, u dužini od 23 m (razdrman još bombardiranjima iz II svjetskog rata, taj zid, iako uglavnom na živoj stijeni, počeo se postepeno odvajati i naginjati). Zid je djelomično uspješno ispravljen (zatezanjem zatega) te dodatno učvršćen serklažom čitavog objekta „novi stan“.

Oko 1970 g. kad su vlasnici odlučiti obnoviti urušeni krov srednjovjekovne crkvice Sv. Đurđa, Zavod je donirao kupe kanalice.

1988. g. bili su započeli opsežni radovi na obnovi i rekonstrukciji kompleksa Kule Jankovića u organizaciji i pod stručnim vodstvom *Zavoda za zaštitu spomenika*, Zadar (tadašnji direktor g. Miljenko Domijan). U tri uzastopne godine napravljena je kvalitetna detaljna projektna stručna dokumentacija, konzervirani su i učvršćeni glavna obrambena kula, stara kuhinja, tamnica, crkva te jedna od zgrada. Radovi su prekinuti 1991 g. izbijanjem rata. Kao ironijom sudbine, objekt se, ponovno kao u Otomansko doba, našao na samoj liniji sukoba, kako fizički tako i simbolički.

2. Poslijeratna obnova kompleksa i stanje zbirke Kula Stojana Jankovića - građevinsko stanje krajem 2012 g.

Stanje krajem 2012 g.: u dobrom stanju su objekti: *Kula* (sa uređenom Starom kuhinjom ispod nje, te Tamnicom ispod nje), zgrade *Sala*, *Magazin* te crkvice *sv. Đorđa* (izvan slike), kojima su oštećenja uglavnom sanirana. Također su osnovno sanirane zgrada *Stara kuća* i *Novi stan*, (obnovljeni krovovi, učvršćeni zidovi). U *Staroj kući* je uređeno prizemlje, dok ostali dijelovi čekaju nastavak radova.

Također, obnovljeni su istočni zid kompleksa s kapijom, te rekonstruirana južna vrata s okolnim zidom. Djelomično je obnovljena infrastruktura (struja, voda, kanalizacija), čeka se priključak na gradski vodovod, što je uvjetovano dolaskom vodovoda do sela. Dovršava se drvenarija (izrađeni svi prozori te većina vrata) za sve objekte koji su dobili krov...

To je svakako bitan napredak u posljednjem desetljeću, s obzirom da je veliki dio kompleksa (i povijesni i stambeni i gospodarski) bio je jako oštećen tijekom i nakon rata 1993-96 g. (stupanj oštećenja 4 i 5). Svi krovovi (osim zgrade „Magazina“) i svi drveni podovi i međukatne konstrukcije bili su uništeni u požaru. Ipak, dijelovi objekta koje je Zavod za zaštitu spomenika u Zadru bio obnovio u periodu od 1989-91 g. ((posebno fortifikacija, '*kula*'), gdje su zidovi debeli i do 1 m, a pokrov od kamena) ostali su u relativno dobrom stanju, kao i romanička crkvice Sv. Đorđa; koja je pretrpjela manja oštećenja.

Od neprocjenjive važnosti jest da je veliki dio najvrednijeg inventara *Kule Jankovića* sačuvan; (premda je još uvijek, s izuzetkom etnografske zbirke, raspršen na raznim lokacijama).

Od 2002 g. Ministarstvo kulture RH započelo je ponovno postepenu obnovu kompleksa:

Radovi obnove - građevinske i konstruktivne sanacije u Kuli Jankovića 2002 – 2012 (kratka kronologija obnove do 2012)

Od 2002 g. ponovno započinju radovi obnove i rekonstrukcije kompleksa Kule Jankovića sredstvima *Ministarstva kulture RH*, te uz stručno vodstvo *Konzervatorskog zavoda* u Zadru. Najprije su, 2002 g., sanirana oštećenja na crkvi (uključujući popravak devastiranog groba Vladana Desnice). Tijekom 2004-2005 g. dovršena je osnovna građevinska sanacija objekta 'stara kuća'. Tijekom 2006 g. obavljena je osnovna sanacija dijela južnog krila objekta, tzv. "*sala+ispred sale*", koja je dobila krovnu konstrukciju i krov. Tijekom 2007 g. sanirani su zidovi južnog krila objekta (objekt '*novi stan*', koji sa objektom '*sala*' dijeli isti krov), (sanirane rupe u zidu od granata, zidovi učvršćeni zategama te injektirani). U 2008.g velika južna fronta objekta '*novi stan*' dobila je krov i pod prvog kata.

U 2009-2011. g. konstruktivna i građevinska sanacija kompleksa dobila je veći zamah, posebno: dovršila se osnovna sanacija jugo-zapadnog krila kompleksa (objekt '*novi stan*'), tako da je napravljena krovna/podna konstrukcija i krov istočnog i zapadnog dijela objekta. Nadalje, za gotovo sve do sada obnovljene dijelove kompleksa izrađena su vanjska vrata i prozori. Tako su se ti dijelovi ('*stara kuća*', '*kula*', '*sala*', '*novi stan*' i '*magazin*') mogli zatvoriti i tako zaštititi od atmosferilija a i otežati mogući vandalizam. Također, kroz ljeto 2009 g. popravljen je veliki dio visokog vanjskog istočnog zida kompleksa, te rekonstruiran srušeni luk ulaznih vrata ('*kapije*'). Oštećena velika ulazna vrata u kompleks također su obnovljena.

U 2010. g. popravljen je južni zid kompleksa, izgrađeni srušeni dijelovi zida oko izlaza iz kompleksa prema parku, te su vrata (nestala za vrijeme rata) rekonstruirana prema slikama iz 1914. g. te 1960. g. Nadalje, obnovljeno je izgorjelo stepenište koje vodi na ravne krovove (donju i gornju terasu kule), te izrađena vanjska vrata i svi prozori na tom objektu.

Konačno, ali nipošto manje važno, u 2009-2010 g. obnovljeni su dijelovi osnovne infrastrukture (kanalizacije, vodovoda, struje), što su bitni preduvjeti za odvijanje više aktivnosti u objektu.

U 2011 g. nastavljena je građevinska i konstruktivna sanacija zidova objekta 'Stara kuća', (u kojoj bi bio izložen glavni dio kulturnog blaga koje će se vratiti iz Srbije temeljem međudržavnog sporazuma). Zidovi prizemlja, koji su bili u posebno fragilnom stanju, učvršćeni su injektiranjem i drugim mjerama sanacije. Uz čitavu istočnu frontu „Stare kuće, ispred „Straže i uz Kulu postavljeni su hidroizolacijski slojevi, te ukopane drenažne cijevi za prikupljanje i odvodnju oborinskih voda, sve do vrta. Zatim, ožbukana je Sala, uključujući strop, na starinski način, te su dodani potrebni slojevi na podu, koji je sada pripravan za parkete, kad dođu na red.

Nadalje izrađena je većina preostala vanjskih vrata i prozora, uključivo vrata prema izvoru 'Klokotuši', te između velike i male „avlije“. Nastavljeno je širenje mreže infrastrukture (struja, kanalizacije i vode) za objekte pod krovom, uključivo i uvođenje struje u Salu i ispred Sale.

Iako su redovna sredstva odobrena od Ministarstva kulture za 2009-2011 g. bila znatno niža od predloženih, ovi vrlo ambiciozni planovi obnove su se uspjeti ostvariti gotovo u potpunosti zahvaljujući dodatnim sredstvima iz raznih izvora, posebno jednokratnom vrijednom donacijom Udruzi *Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića-mostovi*, dodijeljenom iz Proračuna RH na temelju koalicijskog sporazuma HDZ-SDSS sklopljenog krajem 2008 g. Od 2009 g. dalje, Udruga je zadužena za realizacije svih sredstava namjenski dobivenih za obnovu Kule Jankovića. Taj opsežni i složeni posao, za koji je bio neophodan postupak Javne nabave, Udruga je provela stručno, profesionalno i transparentno, osiguravši za Javnu nabavu profesionalca HRZ, zatim kvalitetni projekt građevinske obnove i kvalitetnog ovlaštenog izvođača radova, te adekvatni građevinski i konzervatorski nadzor. Količina radova maksimizirana je kroz pažljivu razradu redoslijeda prioriternih poslova i vrlo racionalnu izvedbu, uz strogu kontrolu količina i cijene u svakoj stavci troškovnika, te popustu, koji se uspjele postići od izvođača građevinskih radova (na količinu) – te uz jako puno volonterskog rada članova Udruge.

U 2012 g., sredstvima Ministarstva kulture RH nastavljena je građevinska obnova Kule: unutrašnja hidroizolacija i žbukanje prizemlja Stare kuće, uvođenje elektroinstalacija te uređenje poda, obnova Staklika u Staroj kuhinji, osnovno saniranje prizemne etaže zgrade Kotarina, izrada još troja vrata, širenje mreže infrastrukture struje, vodovoda i kanalizacije, itd. Obnovi su doprinijela sredstva iz drugih izvora; konkretno: iz projekta EU IPA Sveučilište uređen je sanitarni čvor za posjetitelje u „Retrobotegi“ – dijelu prizemlja Stare kuće, a kroz drugi EU IPA projekt (CMS) dvije prostorije u zgradi „Magazin“; iz projekta Ministarstva turizma RH izrađena je AB pokrovna ploča za prizemlje zgrade Kotarina, te iz granta američke zaklade *Tourism Cares*, uređene su dvije prostorije u povijesnoj jezgri u kojima su pripremljene i realizirane dvije izložbe u Kuli; za detaljnije informacije molim vidjeti poglavlje o projektima u 2012 g.

Sve su ovo bili bitni koraci prema postepenom osposobljavanju prostora u Kuli za planirane funkcije. tako da su se stekli preduvjeti da se Kula Jankovića i službeno otvoriti za javnost i posjete (25. 07. 2012 g.; detaljnije vidjeti pod *Otvorenje Kule Stojana Jankovića za javnost* (poglavlje 3).

Status zbirke Kule Jankovića krajem 2012 g.:

Najvrjedniji dijelovi inventara preživjeli su ratna razaranja i njihov sadašnji status je slijedeći:

Zbirka ikona (oko 40 ikona iz 16-18 st.; u potpunosti sačuvana), zbirka sakralnih predmeta (uglavnom sačuvana), zbirka starog oružja (sačuvana; nalazi se u Hrvatskom povijesnom muzeju; nakon što ju je 1950-ih V. Desnica bio pohranio u tadašnjem Muzeju Srba u Hrvatskoj), etnografska zbirka (praktički sačuvana; artefakti su bili deponirani prvenstveno u Zavičajnom muzeju u Biogradu, a u ljeto 2012 su vraćeni u Kulu), arheološka zbirka (dijelom

sačuvana dijelom nestala), galerija slika (uglavnom sačuvana), zbirka rimskog stakla (sudbina još uvijek nejasna), zbirka antiknog namještaja (uglavnom nestala), zbirka geografskih karata (sačuvana), albumi starih fotografija (sačuvani), bogata arhivska građa (sačuvana), zbirka umjetničkih predmeta (uglavnom nestala), biblioteka s oko 4.000 knjiga na raznim jezicima (sačuvana). Također je sačuvana dokumentacija o Kuli, stare geografske karte, itd..

Jedinstvene zasluge u spašavanju velikog dijela tih zbirki te arhiva, biblioteke ima mr. sc. M. Savić (kustos Benkovačkog muzeja do 1995. g.). U dramatičnim ratnim vremenima 1992-95 g., on je samoinicijativno donio dvije odluke, obje rizične (i za inventar i za njega osobno, te donesene bez mogućnosti konzultacija s vlasnicima), koje su se kasnije pokazale ispravnima i odlučnima za sačuvanje inventara: Prva, 1992 g., bila je preseljenje svog vrijednijeg inventara (osim namještaja) iz Kule Jankovića u Benkovački muzej, a druga, 4.08.1995. g., izmještanje većeg dijela tog inventara iz Benkovca u Beograd (te smještanje u depo Muzeja Srpske pravoslavne crkve). Razvoj događaja kasnije pokazao je da su obje odluke bile spasonosne za inventar: sve što je bilo ostalo u Kuli izgorjelo je skupa s krovovima Kule. S druge strane, veći dio inventara koji je ostao u Benkovačkom muzeju (osim etnografske zbirke koju je prihvatio Muzej u Biogradu) bio je pokraden iza rata, u desetak uzastopnih provala u Muzej (koji je smješten u 'Kaštelu', na osami iznad Benkovca, te je bio godinama bez čuvara i/ili kustosa).

Paralelno s fizičkom restauracijom zgrada Kule Jankovića teče i detaljan znanstveno-stručni rad inventarizacije i dokumentacije različitih zbirki, arhiva i cjelokupnog inventara Kule Jankovića. U organizaciji **SNV-a**, muzeološku stručnu i znanstvenu obradu fundusa Kule Jankovića, koji uključuje i rad na arhivima, biblioteci i inventaru Kule, te pripremi radnji za njihovu djelomičnu prezentaciju, provodi mr.sc. M. Savić, koji je i prije rata, u funkciji kustosa Benkovačkog Muzeja, radio na zbirkama i inventaru Kule Jankovića. Ova vrlo opsežna kataloška obrada fundusa, sada pohranjenog na više lokacija (Benkovac, Beograd, Zagreb, Biograd) trajati će više godina.

3. Revitalizacijske aktivnosti u Kuli Jankovića 2005 – 2012

Aktivnosti u Kuli 2005 – 2011 (kratka kronologija revitalizacijskih aktivnosti do 2011)

Paralelno sa obnovom i rekonstrukcijom iznalaze se mogućnosti kako da se ovaj spomenik kulture dovede u nove funkcije. Da bi se spasio kompleks od propasti i deterioracije potrebna su s jedne strane velika materijalna sredstva za obnovu, ali, s druge strane, i revitalizacijske akcije, inicijative i projekti koji bi osmislile nove sadržaje u Kuli. Revitalizacijske aktivnosti ne samo da potiču i daju smisao nastavku obnove Kule, već potiču na (i ukazuju potrebu za) obnovom i revitalizacijom i njenog okruženja, tj. doprinose obnovi normalnog života u Islamu Grčkom i Latinskom te Kašiću i drugim okolnim selima kao i otvaranju novih perspektiva ovom ratom teško pogođenom kraju.

Prva takva važna revitalizacijska inicijativa bila je kulturno-edukacijski-istraživački program u Ravnim Kotarima - projekt **Mostovi**, (Bridges, započet 2003 g. kao dio znanstveno-istraživačkog projekta *Triplex Confinium*, Odsjeka za Povijest Filozofskog Fakulteta u Zagrebu; Prof. dr. sc. Drago Roksandić), koji je, uz niz ciljeva vezanih za razvoj područja, želio stvoriti uvjete i razviti načine za revitalizaciju Kule Stojana Jankovića i pripadajućeg *arboretuma* kao područja značajnog kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa, te su u tom smislu bio pokrenut niz akcija u Kuli Jankovića.

Prva konkretna takva akcija, u gotovo nadrealističkom okruženju gotovo sasvim srušenog kompleksa, a i srušenih okolnih sela praktički bez stanovnika, bila je vrlo uspješan skup

obilježavanje 100-godišnjice rođenja Vladana Desnice (održan 17. 09. 2005, u Kuli Jankovića, uz pokroviteljstvo tadašnjeg predsjednika republike RH Stjepana Mesića, te uz prisutnost niza ličnosti iz kulturnog i javnog života).

Nadalje, u rujnu 2006 u Kuli Jankovića je održan dio kulturno-znanstvenog skupa '**Desničini susreti** 2006', koji su se od 2005 g. počeli redovito održavati svake godine. (Program Desničini susreti pokrenuo je još 1989. g. Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Prof. Dr. sc. Drago Roksandić) ali je bio prekinut izbijanjem rata. Cilj programa su socio-humanistička znanstvena istraživanja, uključivo istraživanja hrvatsko-srpskih odnosa u poratnim okolnostima, a i općenitije, odnosi većine i manjine, političke vlasti i disidenata, odnosi 'različitih', itd. itd.). Tema naredna dva skupa 'Desničini susreti', održanih u rujnu 2007, te rujnu 2008, bila je '*Pripadanje kulturi - kultura pripadanja*', koja je privukla sudionike iz različitih znanstvenih disciplina i iz raznih država. Znanstveno-kulturni simpozij '*Desničini susreti*' 18-20 rujna 2009 g. imao je temu '*Umjetnik i vlast 1945-1954*'. Održan je djelomično u Zagrebu, Zadru i Kuli Jankovića. U 2010 g. skup se održao u Zadru (17 i 18. 09) i u Kuli Jankovića, 19. rujna. Temu rasprave: '*Ideologija vlasti i ideološki tekst*', uz Prof. Roksandića, formulirao je i konceptijski osmislio prof. dr. sc. Zoran Kravar s Odsjeka za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za *Desničine susrete* 2011 g. tema je bila '*Intelektualci i rat, 1939. – 1947.*'. Prva dva dana skupa održana su u Zagrebu, a posljednji dan skupa (17. 09. 2011), već tradicionalno, u Kuli Jankovića. Skupovi u 2010 i 2011 g. bili su ne samo najopsežniji već i najutjecajniji do sada, sa vrlo značajnim odjekom u medijima. Nastavak iste teme predviđen je i za Desničine susrete 2012 g.

Također su od 2006 g. nadalje organizirani *Međunarodni volonterski kampovi* (tipično 20-tak sudionika), gdje su volonteri, pod stručnim nadzorom, radili na raščišćavanju ruševina, te uređenju okoliša. Za razliku od prvog Volonterskog kampa, kad su volonteri spavali u kampu u Novigradu, volonteri su od 2007 g. na dalje spavali u Kuli, što je doprinijelo povećanju efektivnih radnih sati i smanjilo troškove. Od 2008 g. i hrana se lokalno pripremala u selu te dostavljala u Kulu, što je dodatno pridonijelo i atraktivnosti Kampa i većem učinku. Volonteri su do sada bili mladi ljudi iz Belgije, Francuske, Australije.... U prve 4 godine volonteri su u potpunosti očistili prostore kompleksa od ruševina (naporan fizički rad koji se mogao obaviti jedino ručno), dok je u 2010 godini započeto raščišćavanje i uređivanje sasvim zaraslog i zapuštenog parkovnog dijela kompleksa.

U terminu kampa održavale su se, od 2007 g. na dalje, i *Ljetne škole* (na engleskom i francuskom jeziku) na teme upoznavanja kulturne baštine, posebno Sjeverne Dalmacije, te njezine zaštite ('*Cultural heritage: research, protection and revitalization*'). Popodnevim se volontere vodilo na kupanje a svake su godine organizirani i izleti, pod stručnim vodstvom, s obilaskom objekata kulturne baštine u Benkovačkom kraju.

Također, termini kampa iskorišteni su za posjete i razgovore s predstavnicima Sveučilišta iz Zadra i Zagreba, kad je i začeta ideja o mogućem Sveučilišnom centru u dijelu Kule Jankovića.

Nadalje, 2007 g. u Kuli Jankovića snimljen je dio japanskog **dokumentarno-animiranog filma** '*Stojan Janković –Hero of the Border*'.(autor Prof. *Ishao Koshimura*, sa *Zokei University, Tokio*).

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izveo je **terenski rad**, u okviru kojeg su prikupljeni podaci u selima Islam Grčki, Islam Latinski, Kašić -tradicijaska arhitektura, tradicijsko korištenje energetskih izvora, radna praksa vezana uz poljodjelstvo, načine komuniciranja, trgovanja, društvenog života, tradicijska hrana i lijekovi, itd.- kao i stotine sati dokumentacijskog materijala.

Veliku većinu aktivnosti u Kuli od samog poslijeratnog novog početka 2005 g. organizirao je Prof. dr. sc. *Drago Roksanđić* (*Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije*), sa suradnicima, te kolega iz drugih Odsjeka Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, uz pomoć članova porodice Desnica i *Društva za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića*. Od 2008 g. na dalje aktivno se uključio i *Centar za mirovne studije*, (CMS) – Zagreb, sa svojim programima i aktivnostima.

S početkom 2009 g. počeo se provoditi Projekt pod naslovom *Old Castle – New Bridges* (*Stari dvorac – novi mostovi*), u trajanje od 14 mjeseci. Financirala ga je EU, unutar okvirnog programa *EIDHR* (*European Initiative for Democracy and Human Rights*). Predlagač je bio *CMS – Centar za mirovne studije*, Zagreb, u suradnji s 3 druga partnera. Značajan dio aktivnosti i radionica odvijao se u Kuli Jankovića. Aktivnosti u projektu imale su za cilj smanjenje tenzija među različitim etničkim skupinama i pružanje specifičnih treninga (*MIRAMIDE*) pojedincima zainteresiranim da se osposobe za rad na mirnom razrješavanju konflikata. Projekt je ocijenjen kao uspješan i potreban, te je s početkom **2010 g.** dobio i nastavak: *Old Castle – More Bridges* (*Stari dvorac – više mostova*) također financiran od strane EU, te također u trajanju od 14 mjeseci. Projekt je predstavljao nastavak prethodnog projekta ali i njegovo proširenje, te je obuhvaćeni i dodatne aktivnosti i dodatni partneri. To su bili: *'Documenta - Zagreb* (*'Documenta Centar za suočavanje s prošlošću'*, www.documenta.hr) koji, između ostalog, prikuplja osobna sjećanja na rat, s ciljem dokumentiranja i razjašnjavanja ratnih zbivanja iz perspektive preživjelih. *Documenta* je provodila projekt strukturiranih razgovora o ovoj traumatskoj temi koristeći metodologiju usmene povijesti, putem audio i video snimanja, te kasnije obrade materijala. Zatim dvije *Nevladine udruge* iz šire okolice Kule - *Udruga Pokretač*, Korenica (www.udruga-pokretac.hr/) i *'Udruga obnoviteljja'* (Gornji Karin; www.karin.hr/udruga_obnoviteljja.htm), koje rade na izgradnji civilnog društva i poboljšanja kvalitete života u ovoj ratom opustošenim područjima. U okviru projekta izrađena je i izdana knjiga *Ravni Kotari i Bukovica- Kulturni vodič*, s ciljem približavanja javnosti vrlo značajnih a općenito slabo poznatih kulturnih vrijednosti ovoga kraja (tekstualno i slikovno obuhvaćeno 43 lokaliteta). Također, u okviru projekta održan je u Kuli Jankovića (16. 10. 2010) i Sajam Udruga civilnog društva (prisustvovalo oko 30 predstavnika udruga). Kako je Kula Jankovića bila značajna i Hrvatima i Srbima koji su živjeli i ponovno žive u blizini Kule njene vrijednosti su se koristile i kao simbol zajedničkih interesa i kao mjesto gdje se održavao znatan dio aktivnosti.

Tijekom 2008-2011 g. niz liknosti iz kulture, znanosti, visokog školstva i politike posjetio je Kulu Jankovića, pa su s vlasnicima diskutirali mogućnosti ubrzanja obnove te načine revitalizacije Kule Jankovića, kao i o mogućim budućim javnim sadržajima i aktivnostima u ovom spomeniku kulture. Također je, u ožujku 2009, Kulu Jankovića posjetio i tadašnji predsjednik RH g. Stjepan Mesić. Već ranije je bila pokrenuta inicijativa (Prof. dr. sc. Drago Roksanđić) da se u Kuli osnuje *Centar za interkulturalizam Vladan Desnica*, a od ljeta 2008 g. javila se i inicijativa da se osnuje *Međunarodni sveučilišni centar* (*MSC*), za koji su interes iskazali Sveučilište u Zagrebu i Sveučilište u Zadru (uz opcije da mu se eventualno priključe i neka inozemna sveučilišta (Padova, Graz, te iz zemalja regije).

Sastancima i u Kuli (ožujak 2009 g.)⁴ i u Zagrebu (svibanj, rujan, listopad 2009) napravljeni su daljnji koraci u tim inicijativama. Kao rezultat tih pregovora, 29. 10. 2009 g. vlasnici su sa Sveučilištem u Zagrebu sklopili *Sporazum o dugoročnom korištenju*, kojem je cilj izgradnja tzv. *'Sjeverne fronte'* Kule, u kojem je planirano da bude *Međunarodni sveučilišni centar*. Više detalja na: [http://www.unizg.hr/novosti-pojedinacno/?tx_ttnews\[tt_news\]=1253](http://www.unizg.hr/novosti-pojedinacno/?tx_ttnews[tt_news]=1253)

U rektoratu Sveučilišta u Zagrebu 28.12.2010 održana je promocija projekta *Međunarodni sveučilišni centar*, na kojoj su, između ostalih, govorili i rektori Zagrebačkog sveučilišta (dr.sc. A. Bjeliš), Zadarskog sveučilišta (prof. dr.sc. A. Uglešić) te tadašnji Potpredsjednik Vlade RH (dr.sc. S. Uzelac). Analogna promocija, također medijski dobro popraćena, uspješno je održana 24. 03. 2011. Na Sveučilištu u Zadru.

Tijekom 2010 formuliran je i konkretni prijedlog projekta: *Međunarodni sveučilišni centar u Islamu Grčkom i mediteranska akademska zajednica: Razvoj i perspektive*, s kojim su se 4 sastavnice Sveučilišta u Zagrebu (Filozofski, Arhitektonski, Geodetski i Agronomski fakultet) suradnički prijavilo na Natječaj za razvojne projekte Sveučilišta u Zagrebu, za programe ZAJEDNO, SVIJET i PROSTOR (Voditelj projekta: prof. dr. sc. Drago Roksandić). Krajem 2011 g. prijedlog projekta je prihvaćen te je izvođenje projekta započelo u 2012.

Sredinom 2011 g. na Natječaju nevladine američke fondacije „Tourism Cares“ (www.tourismcares.org) Udruga „*Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi*“ osvojila je *2011 Tourism Cares Worldwide Grant*. Grant je bio jedan od samo 6 prihvaćenih u ovom Natječaju, u konkurenciji Propozala iz cijelog svijeta (<http://www.kulajankovica.hr/appendix/pdf/tourismcares.pdf>). Tako se Kula našla u vrlo probranom društvu dosad nagrađenih lokacija (<http://www.tourismcares.org/grants/about-grantees/all-grantees-list>).

Krajem 2011 odobrena su dva vrlo velika EU IPA projekta:

EU IPA Projekt: *Mainstreaming human rights in areas of special state concern in Croatia* (u kojem će se niz aktivnosti odigravati u Kuli), Centar za mirovne studije i 6 partnera (2012-2013)

EU IPA Projekt: *Jankovic Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region*, Sveučilište u Zagrebu, 6 partnera (2011-2014)

Aktivnosti u Kuli i novoodovreni projekti rezultat su brojnih ranijih projekata, manifestacija i aktivnosti direktno povezanih s Kulom Jankovića:

Projekti, Aktivnosti, Manifestacije do 2011 g.

Ministarstvo Kulture RH od 2003g. financira postepenu obnovu Kule Jankovića

Projekt Mostovi (Bridges) – od 2003 g. nadalje (Nositelj Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Prof. dr.sc. Drago Roksandić)

Projekt unutar *InterRegIII* (Filozofski Fakultet Zagreb- Sveučilište u Padovi)

Projekt Međunarodnog sveučilišnog centra u Sjevernoj fronti kule S. Jankovića, u nastajanju

EU Projekt: *Old Castle - New Bridges*, CMS i partneri (2009-2010), te njegov nastavak:

EU Projekt: *Old Castle – More Bridges*, CMS i partneri (2010-2011)

Projekt: *Re-opening of the Jankovic Castle to the public*, Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi (započeo rujan 2011 g.)

4. Projekti, Aktivnosti, Manifestacije u Kuli tijekom 2012 g

(u svim je Udruga bila predlagač ili partner):

Nacionalni projekti:

1. Nastavak obnove Sklopa Kula Stojana Jankovića (2012.)

Ministarstvo kulture RH, predlagač: Vlasnici Kule; provoditelj aktivnosti „Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi“; (aktivnosti opisane u poglavlju 2.)

2. Obnova tradicijske građevine «Kotarina» u Kuli Stojana Jankovića (2011.-2012.)

Ministarstvo turizma RH: Program poticanja zaštite, obnove i uključivanja u turizam baštine u turistički nerazvijenim područjima „BAŠTINA U TURIZMU“. Predlagač: Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi; (*aktivnosti opisane u poglavlju 2.*)

3. Međunarodni sveučilišni centar u Islamu Grčkom i mediteranska akademska zajednica: Razvoj i perspektive (2012.-2013. g.)

Sveučilište u Zagrebu (Fond za razvoj Sveučilišta u Zagrebu); Predlagači su četiri sastavnice Sveučilišta u Zagrebu: Filozofski (nositelj), Arhitektonski, Geodetski i Agronomski fakultet; (Udruga učestvuje kroz aktivnost *glavnog vanjskog suradnika*)

Međunarodni projekti:

4. Jankovic Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region (2011-2014 g.) („Kula Jankovića: spomenik kulture, pokretač održivog razvoja Ravnih kotara“)

EU – Projekt: EUROPEAID/131266/C/ACT/ MULTI: „Preparatory actions for preserving and restoring cultural heritage in conflict areas in the Western Balkans for the year 2010“. Predlagač: Sveučilište u Zagrebu, 6 partnera;

5. Mainstreaming human rights in areas of special state concern in Croatia 2012-2013)

EU - (“EU IPA Projekt“) EuropeAid/130302/M/ACT/HR (IPA 2009): „Building Capacities of the CSO-s for Monitoring and Advocacy in the Field of Democratization, Human Rights, Minority Integration and Sustainable Refugee Return in the Areas of Special State Concern“. Predlagač: Centar za mirovne studije i 5 partnera;

(Iako će se Projekt odvijati u raznim dijelovima Hrvatske, znatni dio aktivnosti predviđen je da se odvija Kulu)

6. Re-opening of the Jankovic Castle to the public (2011-2012)

“**2011 Tourism Cares Grant**” nevladine zaklade „TOURISM CARES“, SAD u okviru programa: „Cultural Heritage and Natural Sites to be Preserved and Conserved“. Predlagač i nositelj: Društvo za obnovu i revitalizaciju kule Stojana Jankovića – mostovi

Aktivnosti u Kuli Jankovića u 2012 g:

Osim radova građevinskih aktivnosti na obnovi objekata i infrastrukturne mreže iz sredstava Ministarstva kulture te Ministarstva turizma (opisane u poglavlju 2) iz projekta *2011 Tourism Cares Grant* uređene su i opremljene dvije prostorija u povijesnoj jezgri Kule Jankovića: “**Stara kuhinja**”, u koju je vraćena i ponovno postavljena **Etnografska zbirka**, - prva od bogatih zbirki Kule Jankovića, koja se nakon rata vratila u Kulu (u međuvremenu je bila na pohrani u Zavičajnog Muzej u Biogradu, te manjim dijelom u Benkovcu). Također, uređena je “**Sala**”, kao multifunkcionalna dvorana. Nakon renovacije, služi i za aktivnosti i kao **izložbena dvorana** za javnost (prvi postav je “*Ususret obnovljenoj Kuli*”).

U okviru ovih projekata u 2012 g. odvijao se u Kuli niz revitalizacijskih aktivnosti, od kojih izdvajamo:

1. Desničini susreti 2012: sedmi po redu skup posvećen Vladanu Desnici (Zadar, 17. rujna 1905. – Zagreb, 4. ožujka 1967.), posvećen piscu i njegovu djelu te velikim temama njegova doba. („Skup je održan u Zadru, 14. – 15. rujna te u Islamu Grčkom, 16. 09 2012. g.). „Velika tema“ ovogodišnjih rasprava bila je *Intelektualci i rat, 1939.-1947. g.* Informacije se mogu naći npr na: <http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=47674>, i niz drugih web stranica, a Program i Knjižica Sažetaka može se vidjeti/presnimiti npr sa:

<http://www.culturenet.hr/UserDocsImages/Ivana%20att/Desnicini%20susreti%202012%20Program%20rada%20i%20sazeci.pdf>., a vezani prospekt dijela u Kuli sa:

<http://www.skdprosvjeta.com/attachment.php?id=43>

Manifestacija se ove godina održavala u okviru EU projekta *Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region*, (Sveučilište u Zagrebu, projekt br. 4, gore), a u okviru aktivnosti **A 1.6 Desnica Meetings 2012 (“Intellectuals and war, 1939 – 1947”)**. Ovogodišnji "Desničini susreti" fokusirali su se na onovremene i suvremene ideološke aspekte prezentacije i reprezentacije navedenog razdoblja u kulturi i povijesti, kako u hrvatskom tako i širem južnoslavenskom okviru, odnosno u regionalnim kontekstima, sa težištem rasprava na predmetima istraživačkih interesa i pristupima koji dosada nisu bili kritički reflektirani.

Kao i ranijih godina skup je izazvao vrlo značajan interes znanstvenika iz više zemalja Europe i regije, a izazvao je i veliku medijsku pažnju.

2. „*Mlada MIRamiDA*“: Održana od 09. do 13. 07. 2012: (u okviru EU IPA projekta CMS-a „*Mainstreaming human rights.....*“ (projekt br. 5, gore) u okviru aktivnosti **A2.5 Summer school “Peace -building and cultural heritage”**;).

Ljetna škola provodila se prema specifičnoj metodologiji trenina MIRamiDA Centra za mirovnu studiju, Zagreb. Cilj treninga je osposobiti mlade učesnike za usvajanje osnovnih koncepata i metoda izgradnje mira, izgradnje-obnove svojih lokalne zajednice i pozitivnog aktivizma u zajednici. Uključila je 20-ak učesnika (mladih aktivista, volontera, studenata) iz svih WB zemalja.

3. „*Umjetnici u egzilu*“: Održana od 3 do 7 rujna 2012 (u okviru EU IPA projekta CMS-a „*Mainstreaming human rights.....*“ (projekt br. 5, gore) u okviru aktivnosti **4.4. “Summer school – Artists in exile”**)

Prostori Kule su se koristili danju za predavanja, dok se večerima odvijalo prikazivanje filmova, performance učesnica/ka te diskusije. Sudionici manifestacije bili su pisci i drugi umjetnici, mnogi od njih vrlo istaknuti, koji su zbog ratnih sukoba na Balkanu bili prisiljeni napustiti svoju domovinu. Razmjena iskustava, emocionalna i nerijetko potresna, otvorila su vrlo kvalitetne interakcije između različitih ličnosti iz ratom i ideologijama podijeljenih regija.

4. **Otvorenje Kule Jankovića za javnost te Otvoreni dani Kule Jankovića (25. 7. – 29. 07. 2012)**. Manifestacija se u okviru EU IPA projekta *Janković Castle: historic site, generating sustainable development of the Ravni Kotari region*, (Sveučilište u Zagrebu, projekt br. 4, gore) **A 2.3 Common heritage awareness days**.

Otvorenje: Za javnost je Kula, u ime Ministarstva kulture RH, službeno otvorila mr.sc. Vesna Jurić Bulatović, pomoćnica ministice kulture RH (koja je došla na čelu vrlo jake delegacije Ministarstva kulture RH), te uz učešće u manifestaciji atašea iz EU, kao i niza drugih vrlo istaknutih ličnosti kulturnog, znanstveno- edukativnih krugova (uključivo prorektore i Zadarskog i Zagrebačkog Sveučilišta), direktori više muzeja, predstavnika Zadarske županije i općine Benkovac, itd. Program je nastavljen otvaranjem i obilaskom dvaju izložbi u Kuli Stojana Jankovića (Etnografske zbirke u „Staroj kužini“ - kao prve od niza vrlo vrijednih zbirki Kule Jankovića koja se vratila u Kulu), te Otvoranje prve Izložbe u 'Sali' (foto-izložba “Ususret obnovljenoj Kuli”; te Obilaskom obnovljenih dijelova kompleksa kule Jankovića.

Program slijedećih dana uključio je još i predavanja-prezentacije o zajedničkoj kulturnoj baštini Kule Jankovića, projekcije filmskih materijala (HTV prilozi o Kuli, iz filmskih arhiva, starih amaterkih video-zapisa, itd), vođene i slobodne obilaske obnovljenih dijelova kompleksa te parka (Arboretum-a) Kule Jankovića, *srednjevjekovne crkvice Sv. Đorđa*, itd.

Osim prvoga dana (kad je na samom Otvorenju Kule za javnost bilo oko 100 uzvanika i gostiju), u naredna dva dana ove aktivnosti Kulu posjetilo još oko 200 posjetitelja. Događaj je izazvao veliku medijsku pažnju, tako da se interes za posjet Kuli nastavio i nakon „službenih dana“ aktivnosti, u prva dva mjeseca nakon otvorenja bilo je blizu 500 posjetitelja (poseban prilog sa više detalja na web stranici Udruge).

Otvorenje i cijela aktivnost je mogla biti održana s toliko sadržaja i na tako visokom nivou, pa onda i s tako velikim interesom medija, zahvaljujući 10-godišnjim ulaganjima Ministarstva kulture RH u temeljnu obnovu niza objekata u kompleksu Kule Jankovića (uključivo onih u kojima je održana aktivnost), te (neposredno za realizaciju postava izložbi) zahvaljujući donaciji američke fondacije *Tourism Cares (2011 Tourism Cares Grant)*, sredstvima Udruge, uz jako puno dobrovoljnih sati aktivista Udruge.

Iznimno veliki interes i kulturne i administrativno-političke i medijske javnosti, te, napokon, opće populacije za ovu aktivnost još jednom je pokazala koliko je Kula Jankovića dobar primjer („dobar brand“) za isticanje i pokazivanje/dokazivanje potencijala *objekata kulturne baštine* za turistički, ekonomski i društveni razvoj uže i šire regije.

Mnoštvo aspekata, detalja i odjeka može se naći na: www.kulajankovica.hr.

Osim navedenih, bilo je niz drugih značajnih aktivnosti u Kuli unutar gornjih projekata: lasersko snimanje 3D kamerom u svrhu preciznijeg projektiranja Međunarodnog sveučilišnog centra te obnove povijesne jezgre, geodetska snimka kompleksa, aktivnosti oko stručne obnove *arboretuma*, snimanje informativnog, promidžbenog filma o Kuli te regiji (uključivo helikopterske slike iz zraka), itd., o čemu će, nakon skorog zaključenja tih aktivnosti, biti puno više informacija i na web stranicama Udruge i na web stranicama gore navedenih projekata i institucija koje ih provode.

5. Novije knjige i izložbe o Kuli Jankovića i ljudima povezanih s njom:

Knjige:

Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije započeo je u 2010 g. sa izdavanjem biblioteke „Desničini susreti“, te je do sada tiskano više knjiga:

Drago Roksandić, Ivana Cvijović-Javorina (uredili): *Zbornik radova s međunarodnog skupa Desničini susreti 2011.: Intelektualci i rat, 1939.-1947.*, u izdanju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Naklade Plejada (2012 g.)

Skupina autora, *Desničini susreti 2010*, Naklada Plejade, FF press, Zagreb 2011

Drago Roksandić, Magdalena Najbar-Agičić i Ivana Cvijović-Javorina, *Zbornika radova sa znanstvenog skupa „Desničini susreti 2009“*, Naklada Plejade, FF press, Zagreb 2011.

Milana Černelić, Marijeta Rajković Iveta (uredile), *Zapisi iz gornjih Ravni kotara. Etnološki, povijesni i muzeološki prilozi o Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću I Podgradini*, FF press, Zagreb 2010.

Drago Roksandić, Ivana Cvijović-Javorina (uredili), *Zbornika radova „Desničini susreti 2005. – 2008.“*, Plejade, Zagreb 2010.

Ivan Basić, *Od domus episcopi do Kule Jankovića. Prostorni razvoj Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom*, FF press, Zagreb 2010.

Također:

Bukovica i Ravni kotari – Vodič kroz kulturnu baštinu (2010); CMS i partneri, uredila P. Jurlina; autori tekstova J. Predovan, M. Čurković i M. Jurjević

M. Savić: *Boško Desnica* (Prosvjeta-VBZ, Zagreb 2008);

Kula Jankovića (prošireni Katalog uz izložbu u Beogradu, 2006, M. Savić);

Dvotomna knjiga *Hotimično iskustvo*, D. Marinković; VBZ, Zagreb, 2005 g.

M. Savić: *Ilija Dede Janković* (Prosvjeta, Zagreb, 2003 g.),

Također, izrađeno je više doktorskih teza (uključivo jedna u Padovi i jedna u Rimu), diplomskih radova, seminara, itd., direktno vezanih za Kulu Jankovića i/ili ljude povezane s njom. Iz one u Padovi nastala je i knjiga: Tea Mayhew, *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule – Contado di Zara 1645-1718*, (Viella, Roma, Italia, 2009)

U završnoj fazi pripreme su još dvije knjige, a vrlo značajan prinos očekuje se iz aktivnosti u projektima koji počinju u 2012 g.

Izložbe:

Izložba fotografija o Kuli Jankovića (u organizaciji i prostorijama SKD Prosvjeta), Zagreb Jan.-Feb. 2003 g, s *Javnom tribinom* 15. 01. 2003 g.

Izložba «Baština dvora Jankovića» (prezentirano preko 500 izložaka iz Kule; autor izložbe Mr. sc. M. Savić); Beograd, Maj-Juni 2006.

2012 g. u samoj Kuli otvorene su dvije izložbe: *Etnografska zbirka* (stalni postav) i izložba fotografija: *Ususret obnovljenoj Kuli*.

WEB stranice

Članovi Udruge Mostovi kreirali su i održavaju stranice www.kulajankovica.hr, (uspostavio i održava volonterski R. Žerjavić) na kojoj se mogu naći, pored aktivnosti Udruge i mnoštvo kvalitetnih slikovnih materijala o Kuli Jankovića te niz tekstova (na našem jeziku, te na engleskom, francuskom i talijanskom). Ova web stranica nadopunjuje stranice Mostova o istoj temi (www.ffzg.hr/mostovi). Na njoj su detaljniji prikazi aktivnosti Mostova u Kuli, kulturnoj baštini *Ravnih Kotara*, o ličnostima povezanih s Kulom, itd.

Dodatne specifične informacije mogu se naći i na niz drugih web stranica.

6. Vizije i želje, inicijative i nastojanja vlasnika Kule Jankovića i Društva u smjeru dugoročne revitalizacije kompleksa Kula Stojana Jankovića:

Vlasnici žele da vrijedno kulturno naslijeđe Kule Jankovića bude dostupno javnosti. Smatramo najboljim da bude prezentirano unutar zgrada najstarije povijesne jezgre, kako za posjetitelje tako i za daljnje stručno istraživanje zbirke, biblioteka i arhiva porodica Janković-Desnica. Također, vlasnici su spremni omogućiti javno korištenje i nekih drugih dijelova Kule, posebno za kulturne, edukativne, istraživačke i razvojne projekte, posebno:

- Za osnivanje *Međunarodnog sveučilišnog centra* (Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Zadru, uz očekivano priključivanje i drugih Sveučilišta (za sada su pokazali načelni interes Graz, Beč, i neka Sveučilišta iz drugih susjednih država). Centar zamišljamo kao modernu, *state-of-the-art* ustanovu, s mogućnošću povremenog smještaja i profesora i studenata

Sveučilišni centar bavio bi se obrazovnim, znanstvenim, kulturnim i razvojnim projektima, kao i održavanjem konferencija, ljetnih škola, terenskog rada, umjetničkih/restauratorskih kolonija, itd.

Centar bi trebao težiti da postigne međunarodnu prepoznatljivost i vodeću poziciju u regiji u više područja, a procjenjujemo da već sada za to imaju posebno dobre izgled:

Centar za interkulturalizam (Prof. dr. sc. Drago Roksandić, (Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; *Centar za komparativnohistorijske i interkulture studije*), s brojnim suradnicima

Centar za projekte održivog razvoja (posebno Mediteranske poljoprivredne kulture, regionalna arhitektura, održivog razvoja sela posebno u 'nerazvijenim područjima',

obnovljivim izvorima energije, itd.

Ne-akademske aktivnosti u Kuli (projekti važni za lokalnu zajednicu, dodatno obrazovanje,...) očekujemo da će organizirati i provoditi nevladine Udruge, kao što su:

Centar za Mirovne Studije u suradnji sa

Društvom za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića

te drugim zainteresiranim *Nevladinim neprofitnim udrugama* i *Organizacijama lokalne zajednice* (zainteresirana tijela/aktivisti)

Povijesni dio Kule Jankovića

Želi se i namjerava da Kula bude otvorena za javnost te da joj namjena bude u različitim kulturnim funkcijama, kao što su npr.:

- dijelom *muzejska (Memorijalna zbirka značajnih Jankovića i Desnica)* u kojoj bi se izložili najvrjedniji dijelovi iz bogatih zbirki i arhiva Kule Jankovića
- dijelom kao *'Kuća pisca Vladana Desnice'* (ovakvi postavi brojni su u EU, posebno Francuskoj)
- dijelom kao *Eko-muzej; a eventualno i kao „Muzej mira“ (Odsjek informacijskih znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu).*

U tom smjeru, u ljeto 2012 vraćena je u Kulu i otvorena za javnost prva zbirka Kule (*Etnografska zbirka*), te prva izložba (Izložba fotografija „*Ususret obnovljenoj Kuli*“) u multifunkcionalnoj dovorani „Sali“

Svi ovi 'planovi'su, , 'projekt u radu' i podložni su, razumljivo, promjenama i dopunama – za 'konačne' planove revitalizacije potrebne su opsežne i kreativne interakcije i stručne diskusije svih potencijalno zainteresiranih.....a vjerojatno i vrijeme.

VIZIJA REVITALIZACIJE KULE JANKOVIĆA, U NAJKRAĆEM:

- *Fizička obnova i revitalizacija života u Kuli*
 - *Povijesna jezgra Kule – za atraktivnu, moderno koncipiranu prezentaciju vrlo bogatog kulturnog povijesnog naslijeđa Kule*
 - *Međunarodni sveučilišni centar u tzv. „Sjevernom krilu“ kompleksa za edukativne, znanstvene i razvojne aktivnosti*
 - *Sinergija tih komplementarnih sadržaja - obnovljenu Kulu vidimo kao centar znanstvenih, obrazovnih, kulturnih i razvojnih projekata*
- *Stvaranje “brenda” –privlačenje daljnjih projekata i investicija*
 - *Sve ove vrijednosti, uz prirodne i ambijentalne – razvoj turizma i samoodrživosti*
- *Ujedno: Kao zajedničko kulturno naslijeđe, Kula ima potencijal da bude i u funkciji pomirenja i revitalizacije socijalne i ekonomske potke lokalnih zajednica, na dugoročnu dobit lokalnog stanovništva i razvoja regije.*

Dodatak 1:

KRATKI ŽIVOTOPISI ZNAČAJNIH LIČNOSTI POVEZANIH S KULOM JANKOVIĆA U ISLAMU GRČKOM

1. JANKO MITROVIĆ, (1613-1659), rodom iz Žegara, jedan je od vođa Morlaka u Kandijском ratu (1645.-1669.). Sudjelovao je u obrani Šibenika 1647.g. i u brojnim bitkama s Turcima u zaleđu (Lika, Krbava, zapadna Bosna). Poginuo je na bojnopolju na rijeci Cetini.

2. STOJAN JANKOVIĆ, (oko 1637-1687), uskočki serdar. Istakao se vojničkim i organizacijskim sposobnostima u Kandijском i u Morejskom ratu, boreći se od rane mladosti uz oca Janka Mitrovića. 1666.g. Turci su ga zarobili i odveli u tamnicu u Carigrad, odakle je nakon 14 mjeseci pobjegao. Za svoje ratne zasluge dobio je 1670.g. od Mletačke republike naslov cavaliere di S. Marco i imanje s utvrdom u Islamu Grčkom. Dužd Alvis Contarini postavlja ga 1681. g. za poglavicu svih Morlaka, položaj na kome nasljeđuje Jurja Posedarskog. Godine 1686. obranio je Kotare od pohoda jakih turskih snaga. Sudjelovao je u zauzimanju sinjske tvrđave (1686.), te u mnogim drugim bitkama s Turcima.

Poginuo je u bitci 23. 8. 1687., očekujući pomoć na Duvanskom polju. Provedditor general della cavalleria in Dalmazia, Antonio Zeno, opširno opisuje njegovu pogibiju u pismu senatu (Mletački državni arhiv, Senato-Dispacci, navedeno u Istoriji kotarskih uskoka B. Desnice). Sahranjen je, po predanju, u crkvi naselja Budim, blizu Islama. Njegove izuzetne zasluge i hrabrost potakle su nastanak niza narodnih pjesama. Pjesma Ženidba Janković Stojana nadahnula je francuskog pjesnika Lamartinea da napiše pjesmu Pad anđela. Najpoznatija pjesma, Ropstvo Janković Stojana, opisuje njegov bijeg iz carigradske tamnice i povratak u Kotare. Sama činjenica da je kao zarobljenik poslan u tamnicu u Carigrad govori kako je značajnom ličnošću smatran. Zabilježeno je da je u jednom ratnom pohodu imao pod sobom 5.000 pješaka i 1.500 konjanika.

3. ZAVIŠA JANKOVIĆ, (1649-1702), najmlađi brat Jankovića. Vodio je ratne pohode na Liku i Bosnu i dovodio doseljenike u Dalmaciju.

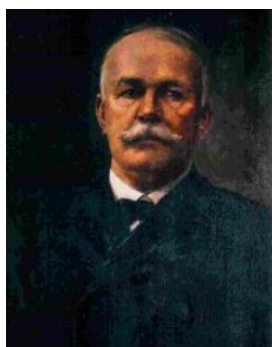
Učestvovao u svim većim bitkama Morejskog rata, a posebno se istakao u osvajanju tvrđava Knina i Sinja, gdje je i ranjen. Godine 1696. Mletačka republika dodjeljuje mu titulu cavaliere di S. Marco. Njegov sin Ilija i potomci dobit će 1705. od Venecije titulu conte.

4. ILIJA JANKOVIĆ, (+1693.) najstariji od trojice braće Mitrovića-Jankovića, ratovao je samostalno, bez obzira na trenutne odnose Venecije i Osmanskog carstva. Tako se godine 1678. odmetnuo i napadao tursku teritoriju u vrijeme primirja; generalni providur Valijer osudio ga je 1680.g. na progonstvo i smrt zbog napada na pogranična područja pod turskom vlašću. Nakon turskog poraza pod Bečem 1683. poveo je ustanak protiv Turaka u Dalmaciji; uskoro su mu se pridružila i ostala dva brata. Tek kad je Venecija 1684. godine objavila rat Turskoj, nakon što je oslobođena gotovo cijela Dalmacija osim tvrđava Knin i Sinj, Ilija Janković priključio se sa svojim četama venecijanskim vojnim snagama.

5. ILIJA DEDE JANKOVIĆ, (1818-1874) bio je zadnji muški potomak porodice Jankovića. Visoko obrazovan i prefinjen intelektualac (studirao je u Padovi), govorio je talijanski, francuski, njemački i ruski, a učio je i latinski i grčki jezik. U Kuli je utemeljio opsežnu knjižnicu. Bio je pisac, publicist i političar. Zalagao se za vjersku snošljivost i slogu među slavenskim narodima. (K. Milutinović: Ilija Dede Janković, Zadarska Revija, 4-5, str. 375 - 401, 1985.). O conte I. Jankoviću, o selu Islamu Grčkom te o Sjevernoj Dalmaciji zanimljivo piše u autobiografskom djelu Bilješke jednog pisca njegov suvremenik, književnik Simo Matavulj,

koji je započeo učiteljsku karijeru u Islamu Grčkom. Prilikom smrti Ilije Jankovića Matavulj je održao dirljiv govor koji je u cjelini objavljen u zadarskom «Novom listu», a za tu je priliku napisao i pjesmu Na grobu Ilije grofa Jankovića (K.Milutinović, Zadarska revija, 1/1968, 22-24).

6. SIMO MATAVULJ, (1852-1908), kao pripovjedač i romanopisac zauzima osobito mjesto u naraštaju srpskih realista s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Život uz conte Iliju Jankovića i njegovu bogatu knjižnicu u Kuli, znatno je utjecao na obrazovanje i razvoj umnih i stvaralačkih sposobnosti tog dvadesetogodišnjaka i dalo mu prve poticaje za književni rad. Pored crnogorskih i beogradskih, Matavulj obrađuje i motive iz života dalmatinskog primorja i Zagore. Njegovo najznačajnije djelo, *Bakonja fra-Brne*, jedno je od najboljih djela srpskog realizma. U autobiografskom djelu *Bilješke jednog pisca* nalazimo zanimljive opise prilika, ljudi i krajeva u kojima je živio, među njima i Islama, Kule Jankovića i conte Ilije Jankovića o kojem govori s osobitim uvažavanjem i divljenjem.

7. VLADIMIR DESNICA, (1850 - 1922), političar i poduzetnik. Iz braka s Olgom Janković, kćeri conte Ilije Dede Jankovića, rodit će mu se sinovi Uroš i Boško. Vladimir Desnica bio je 30 godina načelnik obližnjeg grada Obrovca (1882 - 1912). Poticao je i usavršavao tehnike obrade zemlje i stočarstva na tom području i na svom imanju (za svoje proizvode dobivao je nagrade na poljoprivrednim izložbama). Aktivno je pomagao bosansko-hercegovački ustanak (1875.-1878.) protiv turske okupacije. 1889.g. podržao je Zadarski kompromis o udruživanju hrvatskih i srpskih stranaka u Dalmatinskom saboru. 1903.g. pokrenuo je časopis *Novi srpski list*. 1905.g. inicirao je donošenje Zadarske rezolucije, kojom su srpski prvaci u Dalmaciji podržali Riječku rezoluciju samo 15 dana poslije njezina donošenja. Arhivska zbirka Vladimira Desnice, koja sadrži i njegovu korespondenciju u vezi s bosansko-hercegovačkim ustankom, sada se nalazi u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu.

8. Dr. UROŠ DESNICA, (1874 - 1941), pravnik, političar i publicist. Diplomirao je pravo u Beču. Koautor je Zadarske rezolucije iz 1905.g. (javni manifest srpskih zastupnika i političkih stranaka o podršci hrvatskim strankama u središnjem parlamentu u Beču); nakon sloma Austro-Ugarske bio je potpredsjednik pokrajinske dalmatinske vlade i senator u Beogradu, potpredsjednik jugoslavenske knjižnice u Zadru, predsjednik Srpske banke u Zagrebu te izdavač časopisa *Zadarski list*. U vrijeme Prvog svjetskog rata bio je interniran u Italiji, zajedno s grupom srpskih i hrvatskih rodoljuba. Poslije 1920.g. seli u Split. Objavio je preko 150 članaka, mnoge od njih u talijanskim, a neke i u njemačkim novinama.

9. BOŠKO DESNICA, (1886 -1945), pravnik, historičar i publicista. Diplomirao je pravo u Beču. Pisac je brojnih članaka o historijskim, arheološkim, etnografskim i književnim temama. Na temelju proučavanja mletačkih arhiva napisao je kapitalno djelo u dva toma *Istorija kotarskih uskoka od 1646. do 1749.* (Srpska akademija nauka, 1950). Njegovi izabrani članci objavljeni su u knjizi *Stojan Janković i uskočka Dalmacija* (Srpska književna zadruga, Beograd, 1991.)

10. VLADAN DESNICA, (1905 -1967), pisac, prevodilac, pravnik. Rano je napustio bavljenje pravom (u Splitu i Zagrebu) kako bi se u potpunosti posvetio pisanju. Oba romana (Zimsko ljetovanje i Proljeća Ivana Galeba) doživjela su brojna izdanja i prevode na 18 jezika. Do sada su štampana dva izdanja Sabranih djela (Prosvjeta, 1975.) kao i Izabrana djela (BIGZ, 1993). Kao piscu koji se izjasnio kao pripadnik i srpske i hrvatske književnosti, dvije knjige su mu bile uključene u izdanje Pet stoljeća hrvatske književnosti, a uvršten je i u Antologiju srpske novele, objavljenu u Francuskoj (Ed. Gaïa, 2003.).

V. Desnica i sam je prevodio s francuskog (A.Gide, M.Aymé, J.Paulhan), s talijanskog (B.Croce, G.Cavalcanti, G.Leopardi, I.Silone, L.Venturi, U.Foscolo, E.Sequi, O.Ramous), te s ruskoga (L.N.Tolstoj i A.S.Puškin). Stilska obilježja njegovih djela u rasponu su od realističkih pripovijesti do modernog analitičkog romana u kojem ponire u najdublja značenja ljudskog postojanja. Do 1990.g. pojavile su se tri monografije o književnom djelu Vladana Desnice, te više od 300 bibliografskih jedinica (studija, članaka itd.) na mnogim jezicima. Obilježavanja stote obljetnice rođenja (2005. g.) pokazala su koliko je Desnica i dalje živi pisac, a o tome svjedoče i Desničini susreti, koji se održavaju svakog rujna.

Vladan Desnica sahranjen je po vlastitoj želji u crkvi Sv. Đurđa u Islamu Grčkom.

Komentar:

Kula Janković i/ili važne ličnosti koje se s njom povezuju, navedeni su u svim (nekad jugoslavenskim a sada hrvatskim) priručnicima kao što su enciklopedije, leksikoni i sl. Njzinu povijest, okolinu, stanovništvo i inventar znanstveno su obradili poznati stručnjaci u svakom od tih područja (S. Gluščević i I. Fadić zbirku iz rimskog razdoblja, M. Šercer zbirku starog oružja, Š. Batović pretpovijesne ostatke nađene na području Islama Grčkog, K. Milutinović njezinu povijest itd.). Čitav dvobroj Zadarske Revije, časopisa za kulturu i društvena pitanja (Br 4-5 iz 1985.godine) posvećen je Kuli Jankovića.

Dodatak 2:

Iz obrazloženja rješenja Ministarstva kulture RH kojim se utvrđuje da Kula Stojana Jankovića i crkva sv. Đurđa u Islam Grčkom ima svojstvo kulturnog dobra, 25. svibnja 2006.

“Stojan Janković je 1670. godine investiturom dobio zemlje i posjed u Islamu Grčkom kao zasluge za borbe u mletačko-turskim ratovima. Dodjelu zemalja i titulu je izvršila Mletačka republika.

Kula Jankovića je sklop stambenih i gospodarskih zgrada raspoređenih na prostoru veličine oko 4500 kvadratnih metara. Posjed se nalazi na niskom brijegu do kojeg s istoka vodi povijesna srednjovjekovna prometnica koju pisana vrela nazivaju *Velikom cestom (Via magna)*. Današnji je izgled i raspored sklopa rezultat više građevnih faza, koje su nastupile u razdoblju od 17. do početka 20. stoljeća. Kompleks u tlocrtu ima oblik nepravilnog pravokutnika, dimenzija $54.40 \times 72.8 \times 53.50 \times 85.00$ metara. Izrastao je na mjestu nekog ranijeg imanja i njegovih zgrada. Na temelju povijesne građe pretpostavlja se da najstariju jezgru sklopa čini zgrada zvana *kula*. Možda se prvotno na tom mjestu nalazila neka prava kula, čija je fortifikacijska funkcija izgradnjom ovog kompleksa zamijenjena stambenom i gospodarskom. U prizemlju je prostorija koja se naziva *tamnica*; djelomično je ispod razine tla a presvođena je polukružnim svodom. Iznad *tamnice* je smještena kuhinja, presvođena na jednak način. Drugi građevinski sloj čini stambeno-gospodarski sklop u njegovom prvotnom opsegu. Sastoji se od velike stambene zgrade iza koje je unutrašnje dvorište, a prema jugu i zapadu zatvaraju ga dva gospodarska krila, te prema sjeveru ogradni zid. Treći sloj čini široki pojas prigraden s istočne i sjeverne strane i zatvoren visokim ogradnim zidom. Na taj je način prvotna jezgra sa cijelim drugim slojem postala stambenim dijelom, a uz novi ogradni zid podignuti su novi gospodarski objekti. Najvrjedniji među njima je *kukuruznjak*, prigraden sa sjeverne strane uz veliku stambenu kuću. Pred njim se prostire dvorište. Sve su građevine prizemnice i jednokatnice osim glavne stambene zgrade koja je dvokatna. Zidane su na rustičan način lokalnim kamenom, bez stroge uslojenosti i finog klesanja blokova. Vanjske i unutrašnje plohe prostora su ožbukane, dok gospodarske prostorije i ogradni zid nisu. Otvori na zgradama imaju jednostavne kamene okvire, a kosi krovovi su prvotno vjerojatno imali kameni pokrov. Izvan opsega sklopa, s njegove sjeverne, zapadne i južne strane, prostiru se parkovno riješeni predjeli imanja. Sastoje se od voćnjaka i perivoja te borika sa sjeverne strane, u kojem se nalazi kapela sv. Đurđa. Kapelu obitelj Desnica, današnji vlasnici imanja koriste kao mauzolej tj. kompleksu je služila kao obiteljska grobnica. U njoj je pokopan i poznati književnik Vladan Desnica. Crkva ima romaničke osobine i povijesno je jedna od crkava srednjovjekovnih sela Tršćane ili Kaćina Gorica koja su se nalazila na području Islama Grčkog uz *Veliku cestu*. Tlocrtno je jednobrodna građevina s polukružnom apsidom, dimenzija 17.54×6.90 metara. Naos je pokriven otvorenim krovom. Pročelje u središnjoj osi ima glavni portal koji završava lunetom a sličan portal je i na bočnoj južnoj fasadi. Nad glavnim portalom je rustična rozeta a u vrhu zabata zvonik – preslica na jedno zvono barokne profilacije na kojem je bio grb Jankovića stradao u ratu. Ovaj je kompleks svojom strukturom jedan od najvrjednijih primjera stambeno – gospodarskog graditeljstva na prostoru zadarskog zaleđa.”

Kompleks je pod konzervatorskom zaštitom od 1948. g. te je bio dobio status i zaštitu kao *spomenik kulture prve kategorije*.

Kao '*kulturno dobro*' upisano je u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-2805, rješenjem od 01. 06. 2006 g..

<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212&kdId=79186274>

Islam Grčki, Kula Stojana Jankovića i crkva sv. Đurđa

Oznaka dobra: Z-2805

Pravni status: zaštićeno kulturno dobro
Vrsta: nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Klasifikacija: sakralno-profana graditeljska baština
UNESCO zaštita:ne

Smještaj

Adresa: -
Mjesto: Islam Grčki
Općina/grad: BENKOVAC
Županija: Zadarska

Nadležni konzervatorski odjel

Naziv: Konzervatorski odjel u Zadru
Adresa: I. Smiljanića 3, 23000 Zadar
Telefon: 023/ 211-129
Email: anastazija.magas-mesic@min-kulture.hr
Vrijeme nastanka: 17. st. do 20. st.
Autori: -

Opis dobra

Kula Jankovića je sklop stambenih i gospodarskih zgrada smješten uz povijesnu srednjovjekovnu cestu zvanu "Via magna". Današnji je izgled i raspored sklopa rezultat više građevnih faza od 17. do 20. st. Najstariju jezgru sklopa čini zgrada zvana kula uz koju je sagrađena stambena dvokatnica i više gospodarskih prizemnica. Crkva Sv. Đurđa je srednjovjekovna jednobrodna građevina s polukružnom apsidom romaničkih osobina, danas u funkciji mauzoleja obitelji Desnica, vlasnika sklopa.

Dodatak 3:

Izvaci iz Dokumenta:

IZMJENE I DOPUNE PROSTORNOG PLANA UREĐENJA GRADA BENKOVCA (GiN Company, d.o.o., Zadar; Zadar 2008 g.;)

Str. 14:

U tekstualnom dijelu plana - I. OBRAZLOŽENJE/ 3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA/ 3.4. UVJETI KORIŠTENJA UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA/**ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE/ GRADITELJSKA POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA ZAŠTIĆENI DIJELOVI PRIRODE**

Mijenja se cijeli tekst kako slijedi:

Sukladno Zakonu o zaštiti prirode Planom se utvrđuje zaštićeno područje na prostoru Grada Benkovca:

- Vransko Jezero - Park prirode

Sukladno Zakonu o Zaštiti prirode utvrđuje se značajni krajobraz – preventivna zaštita za dolinu rijeke Karišnice (dio kanjona)

Planom se predlaže zaštita sljedećih vrijednih prirodnih cjelina:

- Dolina rijeke Kličevice – osobito vrijedan predjel – prirodni krajobraz (dio kanjona)
- Grubića glavica – osobito vrijedan predjel – park šuma
- Park uz Jankovića kulu – osobito vrijedan predjel – spomenik parkovne arhitekture

Str. 15:

Park uz Jankovića kulu nalazi se u naselju Islam Grčki. Park je nastao vjerojatno krajem 18 stoljeća ili početkom 19 na površini od 1,5 ha. Osim autohtonih vrsta kao što su hrast i brijest najviše je alpskih borova, jablana i čempresa. Lokacija parka vezana je uz kulu, a najvjerojatnije uvjetovana blizinom stalne izvorske vode.

Park uz Jankovića kulu je Planom definiran kao osobito vrijedan predjel – spomenik parkovne arhitekture. Planom se ocjenjuje da se radi o vrijednoj parkovnoj površini koju je potrebno zaštititi i urediti sukladno predloženoj kategoriji zaštite.

Str 17.

U tekstualnom dijelu plana - I. OBRAZLOŽENJE/ 3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA/ 3.4. UVJETI KORIŠTENJA UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA/**3.4.1. ISKAZ POVRŠINA ZA POSEBNO VRIJEDNA I/ILI OSJETLJIVA PODRUČJA I PROSTORNE CJELINE**

..

Str. 18:

IZMJENE I DOPUNE PROSTORNOG PLANA UREĐENJA GRADA BENKOVCA

Tablica se mijenja kako slijedi:

Red. broj	Naziv županije/općine/grada GRAD BENKOVAC	Oznaka	Ukupno ha	% od površine grada	stan/ha ha/stan*
2.0.	ZAŠTIĆENE CJELINE				
2.1.	Zaštićena prirodna baština	PP	463	0,9	*
	- park prirode		84,61	0,16	0,02
	- značajni krajobraz				0,003
	- osobito vrijedan predjel:				
	▪ prirodni krajobraz		41,54	0,08	0,001
	▪ park šuma	10,67	0,02	-	
	▪ spomenik parkovne arhitekture	1,5	0,003	-	
2.2.	Zaštićena graditeljska baština				*
	- arheološka područja		185,02	0,35	0,007
	Grad ukupno		51619	100	*

Napomena ispod tablice se briše.

Str. 29:

Na temelju članka 100. i 102. Zakona o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07) i Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru Grada Benkovca, („Službeni glasnik Grada Benkovca“ 1/2006), suglasnosti Župana Zadarske županije KLASA: 350-02/08-01/05 Urbroj: 2198/1-01-08-2 od 18. ožujka 2008. i suglasnosti Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva Klasa: 350-02/08-04/109 Urbroj: 531-06-08-2 od 26. ožujka 2008. gradsko vijeće Grada Benkovca na svojoj 17. Sjednici održanoj dana 31. ožujka 2008. donosi:

ODLUKU o donošenju Izmjena i dopuna prostornog plana uređenja Grada Benkovca

II. ODREDBE ZA PROVOĐENJE....

.....

Str. 78

6. MJERE ZAŠTITE KRAJOBRAZNIH I PRIRODNIH VRIJEDNOSTI I KULTURNO-POVIJESNIH CJELINA

6.1. KRAJOBRAZNE I PRIRODNE VRIJEDNOSTI

...

...Članak 171.

.....

Park uz Jankovića kulu nalazi se u naselju Islam Grčki. Park je nastao vjerojatno krajem 18 stoljeća ili početkom 19 na površini od 1,5 ha. Osim autohtonih vrsta kao što su hrast i brijest najviše je alpskih borova, jablana i čempresa. Lokacija parka vezana je uz kulu, a najvjerojatnije uvjetovana blizinom stalne izvorske vode.

Park uz Jankovića kulu je Planom definiran kao osobito vrijedan predjel – spomenik parkovne arhitekture. Planom se ocjenjuje da se radi o vrijednoj parkovnoj površini koju je potrebno zaštititi i urediti sukladno predloženoj kategoriji zaštite.

Dodatak 4:

Zapisnik prvog sastanka na kojem je na najvišem nivou, bilo konkretnog govora o inicijativi pokretanja projekata MSC:

Sastanak je održan 18. 03. 2009 g. u Kuli Stojana Jankovića (nakon posjeta Predsjednika R.H. Stipe Mesića, kojem su svi ovdje navedeni prisustvovali).

Prisutni (navedeni bez titula i funkcija): A. Uglešić i A. Proroković (Sveučilište u Zadru), B. Baletić (Sveučilište u Zagrebu), D. Boras, D. Roksandić i M. Rajković (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) te N. Desnica Žerjavić, D. Desnica Franković i U. Desnica (u ime vlasnika)

«Promemoria» (Nacrt)

(za informaciju rektoratima zagrebačkog i zadarskog sveučilišta, Dekanatu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te vlasnicima Kule Jankovića):

Definiranje korisnika i njihovih međusobnih odnosa:

1.: Formirati *ad hoc* radno tijelo oba sveučilišta i FF Zg koje bi pripremiло institucionalna i pravna rješenja potrebna za osnivanje Međunarodnog sveučilišnog Centra (u daljnjem tekstu Centar), u kojem bi bile definirane djelatnosti kojima će se Centar baviti, kao i definirati prostori koji će se koristiti za potrebe rada (predavaonice, seminarski prostori, radionice; svakodnevni, reprezentativni itd.) i smještaja sudionika Centra, rekreaciju, itd.

2.: Radno tijelo (ili već osnovani Centar kao pravni subjekt) treba pripremiti sve relevantne pravne akte u suradnji s vlasnicima odnosno *Društvom za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića* te planove te modalitete financiranja (od investicija do održavanja), što uključuje i vrijeme na koje se Ugovor projicira. Također bi navedeno tijelo trebalo definirati i predložiti Sveučilištima ustroj Centra kao pravnog subjekta.

3.: Posebno je važno pitanje statusa FF Zg i napose Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije pri FFZg, koji bi trebao biti, u suradnji s zadarskim partnerima, glavni nositelj društvenohumanističkih i interkulturalnih sadržaja. Također je važno definirati status Centra za interkulturalizam i održivi razvoj «Vladan Desnica» u Kuli Jankovića, u osnivanju.

4.: Definirati na koji će način Centar pokušati osigurati potrebna, značajna, materijalna sredstva (prvenstveno iz Europskih fondova) kojima bi se osigurala investicija za izgradnju Centra.

Definiranje odnosa korisnika s vlasnicima:

5. Polazeći od radnih materijala koje su predložili vlasnici, doći na primjeren način, do svima prihvatljivog zajedničkog Ugovora o dugoročnom korištenju, usuglašenog i prihvaćenog od svih strana pod jasnim uvjetima. To uključuje i zaposlenje domara, koji je posebno važan i za sigurnost i za održavanje Centra ali i za kompleks Kule kao cjeline.

6. Definirati način i uvjete pod kojima ovom Centru (uz pristanak vlasnika) mogu naknadno pristupiti i drugi zainteresirani, bilo kao partneri bilo kao korisnici dijelova prostora Centra.

7. Definirati zajedničke poslove Centra i vlasnika kompleksa i uvjete korištenja memorijalnih dijelova Kule.

8: Definirati kako će Centar osigurati sredstva za održavanje unutrašnjih i vanjskih prostora, za hladni pogon, itd, te definirati principe raspodjele tih troškova između raznih partnera-korisnika u Centru.